

SİYASAL GERÇEKÇİLİK, AHLAK VE YOZLAŞMA

Doç.Dr. Alim YILMAZ¹

ÖZET

Siyasetle ilgili konularda verilen kararların, yapılan uygulamaların ve ortaya konan tercihlerin doğruluğu, ahlaki olup olmadıkları ve iyi sonuçlar doğurup doğurmadıkları gibi hususlar daima tartışmalı olmuştur. Bu bakımdan siyaset ile ahlak arasında kurulan ilişkiyi ve buna bağlı olarak ortaya çıkan çatışmaların niteliğini anlayabilmek için genel bir literatür taraması yapılarak; farklı görüşler bağlamında somut öneriler ortaya konulmuştur. Deontoloji ya da ödev ahlakı yaklaşımına karşı, sonuçsalıcı ya da faydacı etik yaklaşım ahlak alanında ortaya çıkan karşıtlığı ahlak ve siyaset alanında da oluşturmaktadır. Siyasal arenada kirli eller sorunu olarak kavramlaşan yozlaşmayı aşabilmek, siyaset etik alanında yapılacak çalışmaları zorunlu kılmaktadır. Buna göre siyasal gerçekçilik “yozlaşma” gibi istenmeyen durumları ve uygulamaları meşrulaştırmak için kullanılan temel argüman olmasına rağmen, ahlaki normlar, siyasal doğrunun ne olabileceği konusunda başvuru olan temel standartlar olmaya devam etmektedir.

Anahtar Kavramlar: Siyasal gerçekçilik, ahlak, etik, yozlaşma, kirli eller

POLITICAL REALISM, MORALITY AND CORRUPTION

ABSTRACT

The issues like the decisions made, the practices and the preferences put forward related to politics; whether they are ethical, good or not is always controversial. In this regard, a general literature review is carried out in order to establish a relationship between politics and morality and to understand the nature of conflicts within this approach. Against the deontologic ethical approach, the consequentialist or utilitarian ethical approach constitutes the antinomy within the moral sphere as much as the opposition between politics and ethics emerges. To be able to overcome the degeneracy which is understood as the problem of dirty hands in the political arena necessitates the studies to be carried out in the field of political ethics. According to this approach, political realism is served as the main argument used to legitimize degeneration while the moral norms are employed as the referces to understand the nature of the political truths.

Keywords: Political realism, ethics, morality, corruption, dirty hands

¹ İstanbul Medeniyet Üniversitesi, SBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alimyilmaz@gmail.com
orcid id:<https://orcid.org/0000-0002-2658-0109>

GİRİŞ

Bireye ait değer yargıları ve davranış kriterleri olarak ifade edilebilen ahlak, toplumsal alanda kapsayıcı siyasal söylemin temelini oluşturur. Birey genel olarak benimsediği ahlâk anlayışına uygun olarak hareket eder veya hareket etmesi beklenir. Böylece birey toplumsal ilişkiler bağlamında başkalarını siyasal düzeyde etkiler. Bu yönüyle bireysel olan ahlak, kolektif olan siyaseti de belirleme gücüne sahiptir. Ahlak tarafından belirlenen bireysel davranışlar, toplumsal alanda siyasallaşma eğilimi taşır. Bu durumda birey, toplum ve devlet bağlamında ahlak kendi içinde taşıdığı hususiyetler dışında, bireyi cemaate yani siyasal yapıya bağlar.

Ahlak, bu durumda, bireyi siyasal alana bağlayan ve kamusal alanda fail olarak konumlandıran fikirlerin kaynağı ve meşru taşıyıcısı olarak görünmektedir. Ahlak alanıyla ilişkisiz gibi görünen bazı siyasal sorunlar da bu bağlamda ahlaki nitelik kazanırlar. Örneğin, dış ilişkiler, sağlık ve ekonomi gibi siyasal mevzu alanları bireysel değer yargılarıyla bağlantılı olacaktır. Bireysel değerlendirmelerin kapsamında gibi görünen kürtaj, ötenazi ya da medya kullanımı gibi hususlar ise bu açıdan siyasal yapının etkileşim alanında ele alınmalıdır (Cevizci, 2016).

Ahlak ve siyaset arasındaki bağlantı, insanın toplumsal hayatı ve bu hayatta ortaya çıkan siyasal yapının ortaya çıktığı tarihi başlangıç noktasına kadar götürülebilir. Antropolojik olarak insanın toplumsallaşma süreci ve siyasal otoritenin ortaya çıkışı tartışmalı ve muğlak olduğu için, tarihi bir başlangıç noktası tespit etmek zor görünmektedir. Ancak, antik çağların despot olmayan kralları, yetkilerini şahsi karizma, yetenek, sadakat ve bilgelik gibi ahlaki değer yargıları üzerinden kurmuşlardır. Bu bakımdan iyi bireyin, ancak iyi toplum ve iyi devlet içinde var olabileceği ve ahlaki gayelerini gerçekleştirebileceği yaklaşımı hem siyasi hem de ahlaki norm olarak benimsenmiştir.

Böylece ahlaki değerlerle siyasal değerler bilgelik, adalet ve iyilik kriterleri olarak siyasal gücü kullanan krallarda bulunması gereken temel vasıflar olarak kabul görmüştür. Aynı vasıflar günümüzün demokratik siyasal sistemlerinde de arandığını belirtmek gerekir. Bu bağlamda modern siyasal teoloji, ahlakla hukuk ve ahlakla siyasal gerçeklik arasında oluşan bağlantı veya hukukun üstünlüğü gibi kavramlar söz konusu olduğunda, ahlaki kodların kapsamına girmek gibi bir mecburiyetle karşılaşır.

Kadim Hint, Çin ve Mısır gibi medeniyetler, iyi işleyen ve adil siyasal yapıların ancak ahlakilikle mümkün olabileceğini farklı öğretilerinde ifade etmektedirler. Rasyonel düşüncenin ana yataklarından bir olan Antik Yunan medeniyetinin Platon ve Aristoteles gibi büyük siyasal düşünürleri ahlaki temelden hareketle birey, toplum ve devlet teorilerini kurmuşlardır. Roma hukuk felsefesinin büyük oranda *stoa* ahlakına dayandığını ve bu niteliğiyle kendisinden sonra gelen Hristiyan ve İslam hukuk ve siyaset düşüncesini ciddi manada etkilediğini müşahade etmekteyiz (Tuchard, 2015).

Ancak modernite öncesi klasik yönetim ile modern siyaset arasındaki farklar, klasik yaklaşımın yönetici sınıf ve krala yüklediği etik özelliklerde ortaya çıkmaktadır. Antik Grek, Roma, Hristiyan ve İslam siyaset tahayyülünde, insanının şahsiyetine yönelik vazedilen olumlu ahlaki sıfatların en rafine halde yöneticide somutlaşması gerektiği açıkça belirtilmiştir. Böylece ahlak, antik çağın “siyasetinde” olduğu kadar orta çağın siyasal değerlendirmelerinin oluşmasında da önemli rol oynamıştır.

Yine de belirtmek gerekir ki Platon gibi Batı felsefe geleneğinin büyük ahlak ve siyaset filozofu Platon, siyasal projesini temellendirirken ahlaki doğruluk ile siyasal doğruluk arasında çarpıcı bir ayırım yapmıştır. Ona göre ideal siyasal düzenin iyi işleyebilmesi için, bir propaganda ve ikna aracı olarak “soylu yalan” efsanesine başvurmak zorunludur. Böylece toplumsal ilişkilerde her birey ve içinde yer aldığı her sınıf kendi misyonunu benimseyecek ve toplumsal uyum mümkün olacaktır. Buna göre;

Vatandaşlarımıza aşağıdaki hikâyeyi anlatacağız: Hepiniz, bu toplumun üyeleri olarak kardeşsiniz. Fakat Tanrı sizi yaratırken, aranızdan yönetici olacakların hamuruna altın katmıştır ve bu yüzden daha saygındırlar. Aynı şekilde Koruyucuların (yardımcı) hamuruna gümüş; çiftçilerin ve diğer amelelerin hamuruna demir ve bronz katılmıştır (Platon, 2007:415aff).

Ahlakın bağlamı geliştikçe, siyaset üzerindeki belirleyici rolü daha da etkili olmuştur. Bir yöneticinin bireysel ahlak anlayışı, sosyal bağlamda dini ve ahlaki değer yargılarıyla örtüştüğünden, dinsel açıklama modelinin egemen olduğu Orta Çağ ve erken modern dönemde ahlakın etkisi devam etmiştir. Bu dönemde yükselen teokrasiler, devlet yönetimini genellikle feodal tarzda düzenlemiştir. Buna bağlı olarak feodal beyler ve krallar meşruiyetlerini ilahi referansla oluşturmaktadırlar.

Orta Çağ Hristiyan Avrupa’sının yanı sıra, Çin İmparatorluğu’nun hanedanları da benzer bir referans bağlamında siyasal otoritelerine meşruiyet sağlamışlardır. Özellikle kriz dönemlerinde siyasal doğruluk, din ve ahlak arasında özdeşlik kurmak genel bir eğilim olarak benimsenmiştir. Devletler bu durumlarda ve hatta çağdaş demokratik rejimlerde bile, örgütlenmelerini ve hükümet etme meşruiyetlerini ahlaki zemine dayandırmak ihtiyacı içinde olmuşlardır. Zira kurumsal ilkelerin dayandığı uygulamaların neşet ettiği sosyal normlar, doğrudan ya da dolaylı olarak moral-ahlaki bir çerçeveye dayanır.

Modern dünyada ahlaki ve moral değer yargıları siyasal ve hukuki kararlar oluşturma süreçlerinde önemli ayrışmalar yaratmaktadır. Zira günümüzde bazı siyasi hedefler ahlaki değerlendirmeler üzerinden oluşturulmaktadır. Örneğin, kürtaj, ötenazi, biyolojik araştırmalar, siyasal yozlaşma, başka devletlere müdahale eğilimi, çevre ve medya sorunları ve hatta vergi indirimi ya da sağlık hizmetleri gibi bireyi ve toplumu doğrudan ilgilendiren sorunlar ahlaki tartışmalar bağlamında anlam kazanmaktadır.

Ahlaki tartışmaların merkezinde bazen ahlaksızlık olarak nitelendirilen karakter özellikleri de yer alır. İyilik kötülükle, doğru yanlışla değerlendirilir. Günümüz ahlak tartışmaları siyasete olan ilgisi bakımından bireysel karakter özelliklerden daha çok eylem dinamiği açısından ele alınmaktadır. Bu açıdan klasik ahlak tartışmaları olumlu kişisel özellikler açısından ele alınırken; modern dönemin ahlakla olan ilgisi sosyal ve siyasal ilişkiler bağlamında ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, karakter etiğine dair felsefi ve siyasi tartışmalar günümüzde de sürmektedir. Anca sosyal standartların niteliklerine dair araştırmalarda sosyal ahlak kavramı, toplumsal ve siyasal sorunların değerlendirilmesinde ve bu standartların hukuk sistemine nasıl uyarlanacağı hususunda ortaya çıkar (Sandel, 2006).

Siyasal Gerçekçilik ve Yozlaşma

Siyaseti ahlaktan ve ahlaki hukuktan ayırma girişimi olarak ortaya çıkan “siyasal gerçekçilik” kavramı, statükoyu korumak ve bazı durumlarda ahlaki bakımdan gayri adil olarak nitelendirilebilecek uygulamaları meşrulaştırmak gibi bir araca dönüşme riski taşımaktadır. Modern siyasal tahayyülün özünde ahlakilikten kopuş ve büyük oranda modern

çağın bilim mantığına uygun yaklaşım olduğu genel olarak kabul görmektedir. Ancak siyasal realizmi sadece norm/olgu ayrımı bağlamında açıklamak yeterli değildir. Siyaset biliminin özerk bir disiplin statüsüne kavuşma arzusu ve adalet talebini sosyal düzen bağlamında somut bir olgu olarak siyasal istikrarın merkezine alma amacı da vardır (Geuss 2008; Rossi and Sleat 2014).

Ahlak Metafiziğinin Temellendirilmesi (1785) adlı çalışmasında Kant, ahlaki bir olgu olarak günlük pratiklerimizin içinde yer aldığını, dolayısıyla “ahlakın ne olduğunu” değil “nasıl mümkün olduğunun” rasyonel olarak temellendirilmesi gerektiğini iddia eder. Bu durumda ahlak günlük eylemlerin dayandığı temeli oluştururken, rasyonel ya da felsefi değerlendirmelere ihtiyaç duymaz. Burada sorulması gereken soru şudur: ahlaki yargılarımızda yer alan günlük rasyonalite ya da sağduyu yeterli temeli sunuyorsa, felsefi değerlendirmelerin anlamı var mıdır?

Kant açısından günlük hayatta yer alan moral değerlendirme mantığının belli bir değeri olmasına rağmen, günlük değer yargıları manipüle edilebileceğinden, bütünüyle güvenilir zemin oluşturması mümkün değildir. Bu bağlamda felsefi düşünceye ihtiyacımız bulunmaktadır. Zira günlük hayatımızda referans aldığımız bazı ahlaki ilkeler keyfi olabildiği gibi, doğru eylem kriterini de belli koşullara bağlı olarak algılama eğilimindedir. Bu bakımdan günlük yaşamımızda yer alan genel ahlaki doğrular kendi başına evrensel ahlak yasası oluşturma yeteneğinden yoksundur (Kant, 1996: 59-60).

Zira Kant tarafından ortaya atılan bu evrensel ahlak yasasına göre, ahlaki yozlaşma olarak değerlendirebileceğimiz sosyal ve siyasal alanda ortaya çıkan davranışlar, insan zihninin “yanlış” davranışı, manipülasyon yoluyla “doğru” ya da “yapılabilir” olarak kodlamasından kaynaklanmaktadır. Ahlaki olarak değer kazanan yargıların insan davranışları üzerinde güçlü etkiye sahip olduğu ve bazen bunun “yanlış” olanı ahlakileştirmek suretiyle istenmeyen davranışlara sürükleyebileceği, sosyal ilişkilerde ortaya çıkan gerçeklik olarak da gözlenebilmektedir (Runciman 2016).

Siyasal realizme karşı temel bir argüman olarak değerlendirilebilecek Kantçı rasyonel evrensel ahlak yasasına göre, davranışlarımıza rehberlik edecek ve felsefi düşünme süreciyle ulaşılabilecek yasalar olmadıkça, doğru ahlaki ilkelere dayanan insan eylemleri bazı durumlarda yanlış tercihlerde bulunma ve bu tercihleri ahlaki olarak haklı çıkarma eğilimindedir. Bu durumda, siyasal alanda yapılan yanlış tercihler ve buna bağlı olarak ortaya çıkan yozlaşma durumları kolayca haklı çıkarılabilmektedir.

Gerçek politika önce ahlaka gerekli saygıyı göstermeden bir adım bile atamaz; Aslında güç ve karmaşık bir sanat olan politika, ahlakla birleştiği zaman böyle olmaktan çıkar; ahlakla politikanın bağdaşmadığı durumlarda, ahlak, politikanın çözemediği düğümleri koparır. [...] Ancak böyledir ki politika, sönmek bilmeyen bir ışıkla parıldayacağı yüksek bir düzeye, yavaş yavaş bile olsa yükselmeyi umabilir (Kant, 1984:260).

Ancak modernite karşıtı görüş ve tutumlar ahlakiliğin salt akla dayanmadığını, bilakis insanların eylemlerine ahlaki olsun ya da olmasın duyguların öncülük ettiğini iddia etmektedirler. Dolayısıyla salt rasyonel ahlaki soyutlamalarla insan eyleminin anlaşılamayacağını iddia eden bu yeni tutum, psikolojide deneysel çalışmaların önemini vurgularken, felsefede Kantçı ahlak yasasına karşı bir tepki ve buradan bir kopuş olarak okunabilecek Nietzscheci yaklaşımı öne çıkarmaktadır. Zira Nietzsche mantığının bize

yansıttığı hususa göre, sosyal ve siyasal eylemlerin ortaya çıkmasında akıl her zaman devrede olmadığı gibi, duygular daha belirleyici olabilmektedir (McQueen, A).

Siyasal etik ve Kamu Politikaları

Siyasal etik, diğer ifadesiyle siyasal ahlak, kamusal etiğin imkanlarını araştıran temel bir disiplin alanı olarak ortaya çıkmıştır. Açıkça ifade etmek gerekirse siyasal etik, siyasal davranışlar hakkında ahlaki yargılar ortaya koyarak siyasal pratikleri araştırır. Siyasal etik konusunda yapılan çalışmalar genel olarak resmi iş ve süreçleri mercek altına alan ve kamu görevlilerinin yaptığı işlemler ve kullandıkları yöntemleri araştıran “resmi etik” ve kamu siyasa (kamu politikaları) ve yasalarını araştıran “siyasa” etiği olarak ifade edilebilir.

Siyasal etik araştırdığı konular çerçevesinde siyaset bilimi, ekonomi, siyaset felsefesi ve demokrasi teorisi gibi alanlarla ilgi içinde olmasına rağmen, kendisine has özerk çalışma alanını oluşturmuştur. Siyasal etik çalışmalarında yeni ve özgün bir ahlak teorisi oluşturmaktan ziyade, kamusal kararlar alan ve uygulayan siyasal aktörlerin iş süreçlerinde uydukları ya da uymaları arzu edilen genel ahlaki kavram ve yargıların konumunu belirlemeye yöneliktir. Bu bağlamda siyasal etik çalışmaları teori ve pratik öğeleri dikkate almak bakımından, siyasetin normatif ve pratik boyutlarını bir arada değerlendirir (Mendus, 2009).

Etik ve siyaset arasında ortaya çıkan temel sorun, kamusal işlerde geçerli olan ahlaki kodlarla, toplumsal-sivil hayatta genel kabul gören ahlaki değerler arasında ortaya çıkan uyumsuzluk ve karşıtlıktır. Bu bakımdan çözülmesi gereken sorun “siyasetçilerin ya da kamusal işleri yürüten kişilerin ahlaki bakımdan yapacakları hataların ne ölçüde kabul göreceğine” dairdir. Siyasal, moral ve hukuki bir yükümlülük olarak bireylerin başkalarına zarar vermesi ve buna bağlı olarak insan haklarının korunması siyasal ve bürokratik mekanizmada yer alan aktörlerin ana vazifesidir. Ancak bireyin haklarını korumakla, örneğin, milletin selameti için bazı durumlarda insanların kurban edilmesi arasında yapılacak tercih siyasi ve ahlaki sonuçlar doğuracaktır (Hampshire 1978; Thompson 1987)

Machiavelli’yle başladığı farz edilen modern siyasetin yapısal özelliğinde ortaya çıkan “ahlaki doğru” ve “siyasal doğru” ikilemi sanıldığı kadar yeni ya da modern bir olgu değildir. Tarihin her döneminde devlet yönetiminde yer alan aktörler, resmi görevlerinin yüklemiş olduğu temsil sorumluluğu ve müesses nizamı kollama görevi, alınacak kararlar ve yapılacak uygulamalarda, güç kullanma, negatif propaganda (yalan), sır tutma ya da sırların ifşa edilmesi gibi hususlarda ahlaki doğruluk ilkelerine bağlı kalmamak gibi durumlar yaratmaktadır (Parrish 2007).

Bu hususta Machiavelli’nin Hükümdar adlı eserinde yer alan ifadeler oldukça çarpıcıdır:

Nasıl yaşandığı ile nasıl yaşanması gerektiği arasında o kadar fark vardır ki, yapılanı yapılması gereken için bırakan bir kimse varlığını korumaktan ziyade yok olmayı öğrenmiş olur; çünkü her yönde iyilik etmek isteyen bir kimsenin, iyi olmayan o kadar kimse arasında yok olması tabiidir. Bu sebeple kendisini korumak isteyen bir hükümdar için iyi olmamayı ve icabına göre bundan faydalanıp faydalanmamayı öğrenmek lazımdır (Machiavelli, 1955:61-62).

Modern dönemde, kurumsallaşma süreçlerini büyük oranda oluşturmuş olan demokratik devletleri yöneten liderlerin, geçmişe oranla daha az kirli olmadıklarını iddia etmek zordur. Bu noktada Michael Walzer (1973), “belirli bir hükümet fiilinin faydacı bakış açısıyla doğru olarak değerlendirilebilmesine rağmen, sözkonusu fiilin failini ahlaki açıdan suçlu yapacağını” iddia eder. Burada “siyasetçi doğruyu yapmak için yanlış yapmalıdır” gibi temel bir paradoks ortaya çıkmaktadır. Bu noktada siyasetçiye dair yapılan ahlaki değerlendirmeler teorik olarak karşıt argümanlar içeren sonuçsalcı (*consequentialism*) ve ödev

ahlakı (*deontology*) yaklaşımlarını birleştirmektedir. Bu tür sorunlu bir sentez her iki taraftan farklı gerekçelerle eleştirilecektir (Rynard ve Shugarman 2000).

Nitekim Sonuçsalcılar ya da faydacılar eylemin temellendirilmesi ya da haklı olması durumunda, karar alıcı konumundaki siyasetçi ya da kamu görevlisinin eyleminden dolayı suçlanamayacağını söyleyecektir. Kantçı ödev ahlakını benimseyen bir deontolog yanlış bir eylemin hiçbir gerekçeyle (doğuracağı göreceli olumlu sonuçlar dahil), doğru olarak kabul edilemeyeceğini iddia edecektir.

Burada Walzer siyaset ve ahlak arasında ortaya çıkan çatışmanın niteliğini açıklamaya çalışmaktadır. Ancak ahlak ve siyaset arasında ortaya çıkan ikilemler hayatın her alanında yaşanması muhtemel gerilimlerden kaynaklanmaktadır. Daha da önemlisi bazı özel durumlarda daha büyük felaketleri önlemek için kimi ahlaki ilkeler çığnenebilir ve çığnenmektedir. Ormanın bütününe yangından kurtarmak için bazı ağaçları kümeler halinde yakmak ya da ortadan kaldırmak bir koruma yöntemi olarak kullanılabilir. Peki daha çok insanı kurtarmak için aynı yöntem uygulanabilir mi? Walzer'in vereceği cevap somut olgular üzerinden olacaktır. Yine de burada yapılabilecek herhangi bir tercihin ne kadar ahlaki olduğu ya da genel doğru içerdiği hep tartışmalı olacaktır.

Hangi durumlarda doğruyu yapmak için yanlış yapabiliriz? Bu hususta cereyan eden tartışmaların zemininde “kirli eller” kavramı yer alır. Bu kavramın asıl olarak J.P. Sartre'in bir piyesinde geçtiğini ifade etmekte yarar vardır.

Temiz kalmaya nasıl da özen gösteriyorsun yavrum! Ellerini kirletmekten ne kadar da korkuyorsun! [...] Siz aydınlar, burjuva anarşistler hiçbir iş görmemek için bunu bahane ediyorsunuz. [...] Benim ellerim kirli. Ta dirseklerime kadar hem. Lağım, kana batırdım onları. Ne yani? Hükümet masum masum yönetilebilir mi sanıyorsun sen? (Sartre,1965 :100).

Etik ve siyaset arasında ayırım yapan modern siyaset anlayışı bu noktada rasyonalizm ve aydınlanma felsefesinin en güçlü düşünürlerinden olan Kant tarafından açık olarak yadsınmaktadır. Ona göre ahlak ve siyaset arasında var olduğu iddia edilen karşıtlık objektif temelden yoksundur, ancak “...insan varlıklarının kendilerini gözetme eğilimlerinin bir sonucu olarak sadece özel bir anlamda söz konusu(dur)” (Kant, 1984).

Demokrasi teorisi açısından Walzer'in ortaya attığı ahlaki paradoks, “meşruiyet” kavramı bağlamında aşılabilir. Zira sorun kirli elin nasıl cezalandırılacağı ya da nasıl hesaba çekileceği değil, alınan kararların ve yapılan uygulamaların demokratik onay sürecinden geçip geçmediğiyle ilgilidir. Kaldı ki ellerini kirleten lider, bunu vatandaşları için ve onların zımnî rızalarıyla yapar. Eğer verilen kararlar demokratik olarak meşru değilse, sorun ahlaki bakımdan çıkan paradoks olmayacaktır. Bilakis bu husus iktidarın kötüye kullanılmasıdır. Demokrasi bağlamında sorun, vatandaşların liderine ne yapması gerektiği değil, verilen kararlar sonucunda mağdur olanların mağduriyetlerinin nasıl giderileceği olacaktır.

Kirli eller genel bir soruna işarete etmektedir. Siyasal tercih, karar ve uygulamalarda ortaya çıkan paradoksalar, failin kimliği ya da konumuna bağlı değildir. Zira siyasetçi, bürokrat ya da demokratik yönetim süreçlerinde yer alan vatandaşlar açısından, amaçların araçları ne ölçüde haklı çıkaracağına bağlı olarak ahlaki bakımdan değerlendirilecektir. Örneğin bazı siyasi amaçları gerçekleştirmek için yalan ve aldatma ahlaki bakımdan sorgulanmasına rağmen, bazı özel koşullarda kabullenilebilir. Ancak, siyasal amaçları gerçekleştirmek için ortaya çıkan işkence ya da terör gibi eylemlerin etik bir bağlama kolayca oturmayacağı da ortadadır.

Bununla beraber, Machiavelli'yi takip etme eğiliminde olan siyasetçi ve siyaset teorisyenleri “sonu iyi olduğunda, her zaman araçları mazur görüleceğini” iddia ederler

(Machiavelli 2008). Bu hususta daha rafine olarak ortaya konan görüş ise “araçların meşruiyetini” “amaçların önemine” göre değerlendirmek eğilimindedir. Örneğin, aldatmanın haklılığına karar verilirken, amaca ulaşmak için alternatif araçların mevcudiyeti, kimlerin aldatıldığı ve yanıltmanın sınırları gibi faktörler dikkate alınmaktadır. Vatandaşların, şiddetin kötülükleri de dahil olmak üzere, hükümetin muhtemel hataları hakkında ortak bir karara varmalarını önerir. Siyasal temsil yeteneği, amaç / araç sorununda olduğu gibi genellikle ayrı olarak ele alınan başka bir problem daha yaratır. Bir vekil, seçmenlerin iradesini mi yoksa vicdanının sesini mi dikkate almalıdır? Kaldı ki siyasetçi seçimi kazanmak ve konumunu muhafaza etmek için, neyin doğru olduğu veya genel çıkarın neleri gerektirdiği hususunda genel eğilimin dışına çıkmak zorunda kalabilir.

Seçmenin her zaman ortaya koyabileceği sabit bir iradesi olmamasına rağmen, temsilcilerin çok farklı sorumlulukları bulunmaktadır. Araçlar ve amaçlar dikkate alındığında kamu hizmetlerinde müsaade edilen davranışların özel yaşamda ahlaki bakımdan yanlış bulunduğu durumlar mevcuttur. Ancak kamusal hizmetlerde uyulması gereken daha katı davranış standartları olduğu da unutulmamalıdır (Urbanati ve Warren 2008).

Siyasal alanda ortaya çıkan ahlaki yozlaşmanın nereden kaynaklandığı ve kimin sorumlu olduğu konusunda iki genel yaklaşım öne çıkmaktadır. İlki kolektivist yaklaşımdır. Buna göre sorunun kaynağı kurum ya da yapı olduğundan, kurumun kendisinin sorumlu tutulması gerekir. Bu durumda kurumun işleyişinde yer alan bireyler hiçbir suçlamaya maruz bırakılmadan, kurumsal yapı hedef alınır ve kurumsal işleyişte reform gerektiği düşüncesi benimsenir. Bununla birlikte, yapıyı ya da kurumu ahlaki fail olarak tanımak teorik zorluklar ihtiva etmektedir ve bireyleri sorumluluk bilincinden uzaklaştırmaktadır. Durum böyle olsa bile bireysel sorumluluğun temel ontolojik varlık olan insanda somutlaştığı gerçeğinden kaçınmak mümkün değildir (Barry 2005).

Ancak, siyasal etik, temel siyasal aktörler olan vatandaş ya da siyasetçinin davranışlarını ahlaki bakımdan sorgulamayı amaçlamaz. Siyasal etik ahlaki davranış konusunda farklı görüşlerin olduğu durumlarda, hangi davranışların uygun siyasal tercih olması gerektiği konusunda da önerilerde bulunur. Bu husus önem arz etmektedir çünkü uygun siyasi davranış kriteri hukuki bağlayıcılığa dönüşme kapasitesine sahiptir. Bu bağlamda, siyasal etiğin temel sorunu amaçla araç arasında ortaya çıkacak muhtemel çatışmadan ziyade, tercih edilen siyasaların doğurduğu sonuçların taşıdığı değerler arasında oluşan ya da oluşacak çelişkilerin çözüme kavuşturulmasıdır.

Siyasal etik kavramına itiraz eden ve genel olarak siyasal gerçekçilik olarak adlandırılan yaklaşım, siyasal etiğin ortaya attığı bütün önerileri anlamsız bulmaktadır. Zira bu yaklaşıma göre etik siyasetle bağdaşmadığı gibi, ahlaki yargıların siyasal değerlendirmelerde yer alması düşünülemez. Bu yaklaşıma göre siyaset ahlaki açıdan hangi davranışların doğru veya yanlış olduğunun değer kazandığı bir dünya değildir. Siyasette bireyler ve milletler çıkarlarını gerçekleştirmek üzere hareket ederler. Bu bağlamda etik, iktidar arayışına sınır koyması durumunda faydasız olabileceği gibi, bazı durumlarda zararlı sonuçlara da yol açabilir. Kaldı ki siyasetçilerin başarısı kendilerini bağlayacak ahlaki yargılardan bağımsız davranabilme, uygun kararlar alabilme ve bu kararları uygulayabilme becerisinde yatmaktadır (Korab-Karpowicz 2010).

Oysa, amaçların ya da hedeflerin seçimi ahlaki değerlendirmelerin kapsamı dışına taşamaz. Ahlak bu bakımdan siyasal olanı çerçeveler. Etik bakış içkin ya da açık olarak siyasal aktörlerin değerlendirmelerinde yer alır. Her siyasal eylem kendisini doğru ya da etik doğru olarak temellendirme ihtiyacı duyar. (Walzer 1977: 4-13). Siyasal süreçlerde etik değerlendirmelere yer vermenin yanlış olduğunu iddia eden bir başka yaklaşım ise, siyaset etiğinin belirli politikalara ve politika yapıcılara odaklanmak suretiyle, toplumsal ve siyasal

yapılarda yer alan daha büyük adaletsizliklerin görmezden geldiğine dairdir. Örneğin, toplumsal hayatta ortaya çıkan ayrımcılık, ırkçılık ve cinsiyetçilik gibi ciddi somut sorunların görmezden gelinmesine neden olabilmektedir (Barry 2005).

Siyasal etik, bazı özel siyasaların lehinde ve aleyhinde ortaya çıkan etik argümanların görmezden gelinemeyeceğine hükmeder. Bu bağlamda etik olarak onaylanacak bir eylem üzerine doğru siyaset tasarlanacaksa, adil karar ve uygulamaların bireyler ya da gruplar tarafından nasıl alındığı önemlidir. Ancak, siyasal etik sadece belirli siyasalara odaklanmaz, genel etik ilkeler doğal olarak tekil siyasal değerlendirmelerin ötesine geçen yargılara yol açmaktadır. Siyasal etik yargılar, özel bir konuya yönelik olsa bile genel ilkeler olarak değer kazanırlar. Siyasal etiğin siyasal aktörlere odaklanması da keyfi bir tercih değildir. Zira, kamu görevlileri kişisel sorumlulukları bir yana, birçok olayda içinde yer aldıkları kurumsal süreçlerin davranış kalıplarıyla hareket etmektedirler.

SONUÇ

Siyasal ahlak ya da politik etik konusunda yapılan çalışmalar uygulamalı etiğin özel bir biçimi olarak değerlendirilebilir. Zira bireyin hayatını olduğu kadar, insani ilişkileri de düzenleyen ahlak, resmi veya gayri resmi olarak belirleyici olma vasfı taşımaktadır. Toplumsal ilişkilerde doğru davranış ölçüsünü ortaya koyan ahlaki yargılarımızın siyasal ilişkilerde yer almayacağını düşünmek mümkün değildir. Zira ahlak tarafından tarihsel olarak gelenek ve dil bağlamında oluşturulan ahlaki yargıların insan hayatını düzenleme, davranışlarına yön verme ve toplumsal ilişkileri yönlendirme gibi kapsayıcı etkileri vardır. Sadece sivil düzeyde değil sosyal, iktisadi ve hukuki işleyişin üzerinde de önemli etkiler oluşturan ahlak ve ahlaki kodlar, çoğu zaman farkında olunmadan hayata geçirilirler.

Modern siyaset felsefesinin ve modern bilimin doğalcı ve rasyonalist insan tahayyülü, beraberinde önemli insani sorunları da getirmiştir. Özellikle siyasal sistemlerin oluşturulmasında yer alan temel yaklaşımlar çağdaş dünyada seküler bir bağlam oluşturmaktadır. Ancak seküler, dini ya da geleneksel olsun siyasetin dayandığı temel ilkelerde ahlakiliğin yer almadığı ya da almaması gerektiğine dair tez, yaşanmakta olan siyasal sorunları çözmede yetersiz kaldığı gibi, salt rasyonel çözümlerle yeni bir bağlam oluşturmaktan da uzak görünmektedir. Bu durum ahlak üzerine yeniden düşünme ve ahlaki bağlamda yeni değerlendirmeler yapma ihtiyacı doğurmaktadır.

İyi bir siyasal yönetimin salt soyut süreçlerle oluşturulamayacağı ve ortaya çıkan ve çıkma ihtimali yüksek olan yozlaşma, rüşvet, kötü muamele, etkisiz ve verimsiz yönetim gibi hususlarda ahlakça söylenecek önemli argümanlar mevcuttur. Bireyden topluma ve siyasal sistemden bireysel tercihlerin oluşturduğu anlam bağlamı zorunlu etkileşimleri gündeme getirmektedir. En nihayetinde yapı olarak ortaya çıkan sosyal ve siyasal kurumlar süreç içinde belli davranış kalıplarını zorunlu kılsalar da bu yapılar içinde yer alan bireylerin inançları, ahlaki değer yargıları, karakter özellikleri ve siyasal tercihleri belli bir ahlaki bilinç tarafından çerçevelenmedikçe, siyasal yozlaşmanın ortadan kaldırılamayacağını ya da azaltılamayacağını öngörmekteyiz.

KAYNAKÇA

Barry, B. (2005). *Why Social Justice Matters*, Polity, Cambridge, UK.

Bluhm, William T. and Robert A. Heineman (2007). *Ethics and Public Policy: Method and Cases*, Upper Saddle River NJ: Pearson Prentice Hall.

Bovens, Mark (1998). *The Quest for Responsibility: Accountability and Citizenship in Complex Organizations*, Cambridge University Press, Cambridge.

Cevizci, A. (2016). *Uygulamalı Etik*, Say Yayınları, İstanbul.

- Dworkin, R. (2008). *Is Democracy Possible Here? Principles for a New Political Debate*, Princeton University Press, Princeton.
- Geuss R. (2008). *Philosophy and Real Politics*, Princeton University Press, Princeton.
- Gutmann, A. and Thompson, D. (2006). *Ethics and Politics: Cases and Comments*, Nelson-Hall, Chicago.
- Gutmann, A. and Thompson. D. (2012). *The Spirit of Compromise*, Princeton University Press, Princeton.
- Hampshire, S. (ed.) (1978). *Public and Private Morality*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Ignatieff, M. (2005). *The Lesser Evil: Political Ethics in an Age of Terror*, Princeton University Press, Princeton.
- Kant, I. (1996). *Groundwork of the Metaphysics of Morals*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Kant, I. (1984). Ebedi Barış Üzerine Felsefi Denemeler. *Seçilmiş Yazılar* (Çev, N. Bozkurt). İstanbul.
- McQueen, A (forthcoming b) *Political realism and the realist tradition*. Critical Review of International Social and Political Philosophy.
- Machiavelli, N. (1955). *Hükümdar*. (Çev. Y. A. Egeli), Yıldız Matbaası, Ankara.
- Madsen, P. and Jay S. (eds.) (1992). *Essentials of Government Ethics*, Penguin, New York.
- Mendus, S. (2009). *Politics and Morality*, Polity, Cambridge UK.
- Parrish, John M. 2007. *Paradoxes of Political Ethics: From Dirty Hands to the Invisible Hand*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Plato. 2007. *The Republic* (Trans. Melissa Lane, Desmond Lee), Penguin Classics.
- Rossi, E. and Sleat M. (2014). *Realism in normative political theory*, Philosophy Compass 9/10: 68991.
- Runciman, D. (2016). *Political Theory and Real Politics in the Age of the Internet*. Journal of Political Philosophy, Epub ahead of print 11 January 2016. DOI: 10.1111/jopp.12087.
- Rynard P. and David, S. (eds.) (2000). *Cruelty & Deception: The Controversy over Dirty Hands in Politics*, Broadview Press, Peterborough, Ontario.
- Sandel, M. (2006). *Public Philosophy: Essays on Morality in Politics*, Harvard University Press, Cambridge.
- Sartre, J.P (1965). *Kirli Eller* (Çev. S. Tiryakioğlu), Varlık Yayınları, İstanbul.
- Thompson, D. (1987). *Political Ethics and Public Office*, Harvard University Press, Cambridge, MA.
- Tuchard, J. (2015). *Siyasal Düşünceler Tarihi*, Işık Yayınları, İstanbul.
- Van den Hoven, J., Seumas M. and Thomas P. (eds.) (2015). *Handbook of Ethics, Values, and Technological Design: Sources, Theory, Values and Application Domains*, Springer science+Business Media, Heidelberg, New York, London.
- Walzer, M. (1977). *Just and Unjust Wars: A Moral Argument with Historical Illustrations*. Basic Books, New York.

- Walzer, M. (1973). *Political Action: The Problem of Dirty Hands*, Philosophy & Public Affairs, vol. 2, pp. 160-80.
- Young, I. M. (2000). *Inclusion and Democracy*, Oxford University Press, Oxford.